

Een ontzettende Brand te Dwingeloo.

Twee Kerken, één Logement, één Smederij en negen Huizen verwoest.

Geen persoonlijke Ongelukken.

Vredig lag nog gistermiddag het dorp Dwingeloo in zijn gewone rust daar neer.

Het oude dorp met zijn prachtig geboomte, zijn schilderachtigen brink, zijn eerwaardige en zeldzaam mooie ouderwetsche boerenhoeven.

Niets ongewoons werd er in het middaguur opgemerkt. De werkers kwamen van het land om thuis te middagmalen en na hun rust trokken zij weer naar het veld.

Oogsttijd is het. Drukke tijd voor de bewoners der dorpen, drukke tijd ook voor de Dwingeloërs Want uitgestrekte akkers liggen er rondom het dorp met zijn vele historische bijzonderheden, waarover wij vroeger al eens schreven, met zijn fraaie landhuizen, zijn oude kerk en toren met peervormige spits, de Fransche huizen en wat al niet meer.

Zooals in vele plaatsen van Drenthe is ook in Dwingeloo de hooioogst overvloedig geweest. De schuren zijn wél gevuld en buiten staan groote hoopjes. Vele boeren hebben daarbij rijke voorraden rogge en ook wel haver reeds naar binnen gereden. Dat alles is geborgen onder de groote, rieten daken van de bezienswaardige hoeven, die van grijze tijden vertellen. Wat een rijkdom van lijn en vorm en kleur zit er in die oude hoeven; wat droomt er om die huizen een stemming vol poëzie! en wat passend doet het eikenloover tusschen die, eigenaardig door elkaar heen geplaatste woonhuizen, schuren en stallen. Werkzaamheid in rust heeft men daar, gemoedelijke stemming, veel herinneringen uit het verleden.....

Rust?

Maar die zou ruw verbroken worden!

Omstreeks half vijf zagen de werkers op het land uit het geboomte rook opstijgen, rook en daarna vlammen. De kreet van „brand“ ging over de velden, een roep, die in het centrum van het dorp bij de thuisblijvers ondertusschen reeds van mond tot mond was gegaan.

Men snelde van alle zijden toe en ieder, die bij de brandweer betrokken is, dacht aan zijn plichten.

Het Begin.

Was het een ernstige brand?

Bestond er gevaar voor uitbreiding?

Dat laatste zeker. Maar wat brandt in een drogen tijd gemakkelijker dan hooi en stroo, dan rieten daken, dan het oude hout van woningen, welker daken buigen van ouderdom?

En daarbij kwam in dit geval, dat de wind opstak.

De brand is begonnen in het huis van A. T. Andreae, een oude keuterij. Men was daar aan het wasschen. Onzeker is of het vuur zich uit een stookhok heeft verbreid; maar in elk geval brandde plotseling het middenstuk van het huis. Een oorzaak werd ook hooibroei genoemd. Men bracht in allerijl nog een en ander naar buiten. Een kind uit het gezin was eerst zoek, doch werd gelukkig later weer gevonden.

Onrustbarend snel verbreidde zich het vuur. Het dak werd spoedig aangetast, de vlammen sloegen naar buiten.

Weldra snelde de brandweer toe. Maar met den watertoestand kreeg men het moeilijk. De slooten zijn droog — er zijn alleen de brandputten, kuilen op den brink, en een enkele vijver in den tuin van Ds. De Boer.

Een Gebrek.

Hier moeten wij reeds dadelijk op een gebrek wijzen. Er lag vóór eenige jaren een groote waterkuil in de nabijheid van het logement Zantinge. Deze kuil is gedempt. Jammer! Was hij er nog geweest, men had heel wat krachtiger kunnen optreden tegen den brand. Het water moest nu van verderen afstand betrokken worden. Hier bleek alweer hoe goed het geweest is, dat op kosten der gemeente een schoonmaak heeft plaats gehad. De volmachten kunnen aan de quaestie der brandkuilen nog wel eens meer hun aandacht geven. Voor het huis van Brink ligt een goede kuil; maar hij was in dit geval te ver weg.

Over assistentie had men overigens niet te klagen. Uit Diever arriveerde weldra een spuit, die zeer goed werk deed. De spuiten van Lhee, Westende, Leggelo kwamen opdagen, later de motorspuit met manschappen uit Assen en de motorspuit uit Meppel. Watergebrek maakte krachtig optreden echter onmogelijk.

Maar laten wij de

Uitbreiding van den Brand

nader beschrijven.

Na het huis van Andreae werd een aangrenzend perceel aangetast en spoedig sloeg het vuur over naar grootere boerderijen. Door den wind werden stukjes gloeiend riet of stroo weggeblazen. Zij vielen op andere rieten daken, die terstond vlam vatten, of in het hooi, dat wild opvlamde.

Getracht werd met brandzeilen daken te beschermen. Men hield eenige daken nat. Doch het vuur woekerde des niet te min voort. Groote rookkolommen stegen op en weldra werd het tusschen de boomen één roode vlammenmassa. De eikeboomen hielden den vuurstrook hier en daar tegen, doch ook boomen raakten in brand. En nog steeds woei het krachtig.....

De boerderij van Hendrik Warring ging er aan evenals die van C. Flokstra en die van Barend Mulder. De smederij en boerderij van Koop Rieske werden eveneens verwoest.

Thans tastte het vuur de

Israëlietische Synagoge

aan, die ook een rieten dak had en waartegenaan nog een ander onbewoond perceel stond. Het gelukte den secretaris der Groningsche Joodsche Gemeente, den heer A. Härtz, die in Dwingeloo vertoefde, nog de wetsrollen te redden. Overigens wist men niet veel meer naar buiten te brengen. Koperen kronen, luchters, veel antieke bezittingen en kostbaarheden, die gebruikt worden bij de godsdienstoefeningen, werden een prooi der vlammen. Een zwaar ver-

lies voor de Israëlietische Gemeente. Men was er hevig van onder den indruk.

Het

Hotel Zantinge

werd nu aangetast. Het had aan den achterkant een dak van riet. Het Logement brandde in korten tijd uit. De boerderijen van Hendrik Boers en Hendrik Piest werden daarna in de asch gelegd. Men kon het vuur niet meester worden. De kleine woning van Leffert Smit ging er ook aan. Daar naast, bij het huis van R. Winters werd de brand aan die zijde gestuit. Was hij daar verder gewoekerd, dan was ook de Gereformeerde kerk vernield. Deze bleef gespaard.

Maar anders ging het met

de Ned. Herv. Kerk,

een bekend prachtig bouwwerk. Deze oude kerk met bekenden naam, had mooie, deels verwoerde muren, fraaie vensters, van binnen sierlijke bogen en gewelven, een bijzonderen preekstoel, bank van de familie Westra van Holthe en een zeer goed orgel. De toren van de kerk was eveneens een magnifiek oud bouwwerk en de spits (peervormig) wat iets heel ongewoons. Twee klokken hingen in den toren. Dit kostbare bezit van Dwingeloo zou niet gespaard worden. Men zegt, dat een luikje in den toren heeft open gestaan en dat daardoor stukjes gloeiend riet van de daken door den wind naar binnen zijn geblazen. De spits kwam in brand. Daarna de toren. Vrij lang duurde het vóór de kerk werd aangegrepen. Jammer, dat de Asser brandweer door omstandigheden verhinderd werd eerder te komen. Een half uur eerder ter plaatse zou misschien de redding der kerk beteekend hebben. De brandweer moest echter eerst enkele formaliteiten vervullen voor zij uit Assen kon vertrekken. Bij aankomst in Dwingeloo werd water gegeven uit den vijver in den pastoretuin. Doch weldra was de voorraad uitgeput en moest men naar water graven.

De spits viel eindelijk op de kerk. Wel eigenaardig, daar zij iets scheef stond naar den anderen kant. Aan redding viel niet te denken. De gewelven stortten in, de kerk brandde uit, evenals de toren. Slechts de muren bleven in zwaar gehavenden toestand staan. Toch zal bij herbouw misschien nog veel van die oude muren zijn te behouden.

Een

fantastisch gezicht

was de vuurgloed in en om de kerk. Door de vensters zag men de roode vlammen alsof binnen in de kerk bij een avonddienst een groot rood licht brandde. Wild geknetter steeg op en rookpluimen verhieven zich uit den chaos.

Geveesd werd voor de Fransche huizen (oude gebouwtjes, waarin lang geleden Fransche vluchtelingen, die om hun geloof werden vervolgd, een thuis vonden), voor het Postkantoor en voor het Gemeentehuis. Er is geen post verzonden; de stukken van waarde werden in veiligheid gebracht. Gelukkig echter werd de brand aan deze zijde bij de huizen van Jan Eggink, Harm Eggink en R. Oosterkamp gestuit. Deze huizen kregen water- en brandschade.

Hard heeft men ook gewerkt bij de boerderij van R. Neve. Het dak daarvan werd nat gehouden. Was dit huis in brand gekomen, dan zouden zeker nog zeven hoeven met rieten daken ook zijn vernield.

In het geheel zijn dus twee kerken, een logement, een smederij en negen boerenhuizen afgebrand. De schade is enorm. Slechts weinig is uit de huizen gered. Verzekering dekt echter in hoofdzaak de schade. Zeer veel hooi en graan ging verloren. Het vee kon tijdig buiten gebracht worden. Slechts enkele dieren kregen brandwonden.

Het schouwspel van

de Ruïne

was huiveringwekkend. Te midden van de zwarte stukken van balken, omgevallen muren, ingestorte daken, zwartgeblakerde boomen, hoopjes gebrand huisraad, vlamden nog lang de hooimijten hoog op. Toen het donker werd, fikkerden nog overal vlammen en knettergeluiden verstoorden den avondvrede. In de kerk brandde het nog lang door en dichte rookmassa's hingen in het dorp.

Merkwaardig is, dat de huizen met pannen op de daken rondom de kerk en achter de boerderijen, er goed zijn afgekomen. Zoo bleven de school, de onderwijzerswoning, café De Wal en het Gemeentehuis, hoewel in groot gevaar, behouden. Wat het Gemeentehuis betreft, is het bij deze gelegenheid opnieuw gebleken, dat het zeer gewenscht is, dat men daar een brandvrije kluis krijgt. Wat zou er van de gemeentestukken geworden zijn, als het gebouw in brand was gekomen?

Getukkig bedaarde geleidelijk de wind en men ging den nacht met goed vertrouwen in. De ijverige brandweerlieden bleven de wacht houden.

Toen Assen en Meppel werkten, staakten de kleinere spuiten den arbeid. Meppel werkte tot omstreeks 10 uur. Driemaal sprongen er slangen. Assen bleef den geheelen nacht in actie en werkte ook heden (Dinsdag)morgen nog. Geen nieuwe uitbreiding had er vannacht plaats.

28 jaar geleden is Dwingeloo ook eens door een dergelijke brand geteisterd. Het is een groote ramp. De slachtoffers, vele huisgezinnen, talrijke kinderen, zijn voorloopig liefdevol bij dorpsgenooten opgenomen.

Het is hier weder gebleken, dat de oude rieten daken, hoe mooi ook voor het oog, een groot gevaar opleveren voor een dorp.

Een zeer

Groote Belangstelling

heerschte er voor de ramp. Men kwam van heinde en ver met auto's, motoren, rijtuigen, fietsen. Vele autoriteiten uit het dorp en de omliggende plaatsen waren aanwezig. Tot laat in

den avond bleef het zeer druk in het dorp en ongetwijfeld zullen nog zeer velen daartheen trekken. De aardige torenspits zal hen niet meer uit het dorpsgroen groeten. Een treurig gezicht is die gehavende kerk met dien stompen toren. De Ned. Hervormden hebben een zwaar verlies geleden en menige nartelijke uiting hoorden wij op de plaats des onheils. Dwingeloo heeft bij dezen brand veel oude schoonheid verloren.

Men zal weer moeten opbouwen. De tijd zal de wonde moeten genezen. Tal van gezinnen zijn in weinig uren beroofd van veel, dat hen lief was. Zij zijn zeer te beklagen. Wel is er een en ander gered, doch het verlies is toch groot! De 13de Augustus 1923 zal in Dwingeloo niet spoedig worden vergeten.

NADER VERNEMEN WIJ NOG, DAT DE SCHADE GERAAMD WORDT OP f 150.000.

De Commissaris der Koningin in de Provincie Drenthe, Mr. J. T. Linthorst Homan, was gisteravond ook bij den brand aanwezig.

Wat het gevaar betreft, dat wij hierboven noemden, dat voor het Gemeentehuis bestond, kunnen wij ter aanvulling nog melden, dat men kostbare stukken in veiligheid bracht.

De bijzondere torenspits van de kerk had slechts één dubbelganger in den lande, n.l. de torenspits van Deinum in Friesland.

De kerk dateerde van 1492 en werd geres- taureerd in 1639. De toren was 35 meter hoog.

De kerk, waarvan het orgel f 5000 heeft gekost, heette slechts verzekerd voor f 16000. Verscheiden inboedels waren voldoende, andere matig verzekerd. De huizen waren verzekerd.

Zoowel de Dwingelooërs als de politje hebben met de brandweerlieden hard gewerkt.

De Asser brandweer keerde heden om- streeks 12 uur in Assen terug.